

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Juha Alasaarela

HYVÄT KÄYTÄNNÖT LUOMUTILOILLA
Kokeneiden luomuviljelijöiden vinkkejä

Opinnäytetyö
Marraskuu 2014

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2014
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Sirkkalantie 12 A
80100 JOENSUU
Puh. (013) 260 6900

Tekijä
Juha Alasaarela

Nimeke
Hyvät käytännöt luomutiloilla
Kokeneiden luomuviljelijöiden vinkkejä
Toimeksiantaja
Luomuliitto ry

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä haastateltiin Luomuliiton mentoreita ja kartoitettiin heidän käyttämiään hyviä käytäntöjä luomutiloilla. Tavoitteena oli julkaista käytäntöjä Luomulehdessä ja Luomuliiton internetsivuilla, jotta toiset viljelijät saisivat niistä ideoita oman toimintansa kehittämiseen. Toisena tavoitteena oli vilkastuttaa mentor-toimintaa tuomalla sille näkyvyyttä lehdessä. Opinnäytetyö oli osaksi aineistolähtöinen tutkimus ja osaksi toiminnallinen artikkelien julkaisujen osalta.

Tiedon keruu toteutettiin avoimena puhelinhaastatteluna, jotka litteroitiin. Litteroidusta aineistosta eroteltiin käytännöt, jotka jäseneltiin käyttämällä luokittelun periaatteita.

Aineistosta saatiin paljon hyviä käytäntöjä liittyen viljelijöiden ammatilliseen kehittymiseen, oppimiseen ja verkottumiseen. Sen lisäksi saatiin asiakaspalveluun, markkinointiin ja yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä, sekä monia viljelytekniikkaan liittyviä käytäntöjä. Saatujen oppimiseen ja verkottumiseen liittyvien käytäntöjen suuri määrä viittanevat siihen, että ne ovat tärkeitä asioita luomuviljelijöille. Mentorointi ja hyvien käytäntöjen julkaiseminen voivat osaltaan auttaa heidän oppimisessa ja verkottumisessa. Hyvien käytäntöjen arkistoinnista ja luokittelua tulisi edelleen kehittää, jotta tiedon etsijä löytäisi haluamansa käytännön helposti.

Kieli
suomi

Sivuja 35
Liitteet 3
Liitesivumäärä 4

Asiasanat
käytäntö, mentorointi, oppiminen, luonnonmukainen viljely

THESIS
November 2014
Degree programme in Rural Industries

Sirkkalantie 12 A
80100 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-013-260 6900

Author
Juha Alasaarela

Title
Good Practices in Organic Farming
Tips of the Experienced Organic Farmers
Commissioned by
The Finnish Organic Association

Abstract

In this thesis mentors of Finnish Organic Association were interviewed and good practices in their work on organic farms were mapped. The first aim was to publish those in an Organic Magazine and also in the association's website, so that other farmers could use those ideas in developing their own activities. The second aim was to stimulate the mentor-activity by giving visibility in the magazine. This thesis was partly qualitative research and partly functional while publishing the articles.

Data for this research was collected by telephone in open interviews, which were transcribed. The practices were separated from the transcribed material and those were analysed by using principles of classification.

This data provided a lot of good practices of farmers' professional development, learning and networking. In addition, it gave practices of the customer service, marketing and co-operation, as well as many practices of cultivation technology. The large number of provided practices of learning and networking relate that are important issues for organic farmers. Mentoring and publication of good practices can contribute to their learning and networking, but archiving and classification of good practices should be more developed, and thus the desired information would be easily found.

Language
Finnish

Pages 35
Appendices 3
Pages of Appendices 4

Keywords

practices, mentoring, learning, organic farming

Nimiö

Tiivistelmä

Abstract

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Taustaa	5
1.2	Keskeiset käsitteet	6
2	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä	9
3	Toteutus	10
3.1	Aineiston hankinta	10
3.2	Aineiston käsittely	11
4	Hyvät käytännöt luomuviljelyssä	12
4.1	Ammattitaidon kehittäminen ja oppiminen verkoissa	12
4.2	Tuotanto alkaa ja kasvaa opetellen, mutta ostajien ehdoilla	16
4.3	Yrittäjien yhteistyökuviot ja urakointipalveluiden käyttö	18
4.4	Hyvät asiakaspalvelutaidot valttia suoramyynnissä	20
4.5	Viljelynsuunnittelun apuvälineet: Excel, Google Earth ja Earthpoint	20
4.6	Maatalouskoneiden tuonti ulkomailta	22
4.7	Viljelytekniikkaan liittyvät käytänteet	23
4.7.1	Mansikkapellon paikka kastelun ja kasvinsuojelun näkökulmasta	23
4.7.2	Monipuoliset nurmiseokset tuovat varmuutta	25
4.7.3	Keskikesän pikakesannolla rehevä alkukesän kasvusto nurmelle	25
4.7.4	Nurmen päältä jankkuroimalla helpotusta tiivistyneelle pellolle	26
4.7.5	Hukkakauran hävitys kevytmuokkauksella	27
5	Pohdinta	30
5.1	Toteutuksen ja menetelmän tarkastelu	31
5.2	Eettisyys ja luotettavuus	31
5.3	Oma ammatillinen kasvu ja kehitys	32
5.4	Kehittämisideat	33
	Lähteet	34

Liitteet

Liite 1 Kirje mentoreille

Liite 2 Hyvät käytännöt luomuviljelyssä -haastattelulomake mentoreille

Liite 3 Mentorin vinkit -palsta, Luomulehti 4/2014

Taulukko ja kuvat

Taulukko 1 Mentoroinnin nelikenttä

Kuva 1 Maatilan toimintaan vaikuttavia muuttujia

Kuva 2 Tuotannon kasvattaminen kannattaa vain, jos kaikille tuotteille löytyy maksava asiakas

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Tämän opinnäytetyön aihe on luomuviljelijöiden **hyvät käytännöt**. Tässä raportissa kerrotaan oppimisesta, asiakaspalvelusta, hukkakauran hävittämisestä, jankkuroimisesta, viljelynsuunnittelun apuvälineistä, maatalouskoneiden tuonnista, mansikkamaan paikan valinnasta, yhteistyöstä, tuotannon markkinaehtoisuudesta ja muista maatalousyrittäjien arkeen liittyvistä käytännöistä. Ne on kerätty Luomuliiton mentor-toiminnan mentoreilta, jotka ovat kokeneita yrittäjiä. Keräsin tiedot haastattelemalla heitä keskittyen asioihin, joita toiset viljelijät voisivat soveltaa omassa toiminnassaan. Varsinkin aloittaville tai luomuun siirtyville maanviljelijöille tällaiset konkreettiset vinkit ovat todella arvokkaita ja tarpeellisia.

Hyvien käytänteiden jakamisen lisäksi opinnäytetyöllä on toinenkin tehtävä mentor-toiminnan mainostajana. Luomuliiton organisoima mentor-toiminta on vielä suhteellisen uutta, eikä sen olemassaoloa monikaan vielä tiedä. Näiden ajatusten pohjalta syntyi Luomulehdessä julkaistava palsta, Mentorin vinkit, jossa esittelen mentorit, ja nimensä mukaisesti heidän vinkkejään.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Luomuliitto ry, jossa suoritin myös ammatillisen harjoittelun kevään 2014 aikana. Luomuliitto on järjestö, joka edistää suomalaista luomutuotantoa ja toimii luomutuottajien edunvalvojana. Se julkaisee aiheen mukaista Luomulehteä. Luonnonmukainen maatalous ja tiedon välittäminen ovat kiinnostaneet minua jo pitkään, joten tuntui motivoivalta saada haastava toimeksianto, jossa voin kehittää molempia osa-alueita.

Opinnäytetyö kuuluu Luomuliiton koordinoimaan mentor-toimintaan. Hankkeen mentorit ovat jakaneet tietämystään oppilaidensa kanssa, ja tämän toimeksianton myötä myös muut kiinnostuneet pääsevät osalliseksi heidän tiedoistaan.

Luomuliitossa opinnäytetyön ohjaajana toimii mentor-toiminnan vetäjä Elisa Niemi. Koulun puolesta opinnäytetyön ohjaajana toimii lehtori Eeva-Liisa Juonen ja tarkastajana Anne Poutiainen.

1.2 Keskeiset käsitteet

Mentor -sana tulee Kreikkalaisesta mytologiasta. Tarinan mukaan Odysseus lähtiessään sotimaan jätti poikansa Telemakhoksen ystävänsä Mentorin kasvatettavaksi. Mentorin tehtäväksi jäi opettaa ja valmistaa poika tulevaan asemaan kuninkaana, ja hän toimi tehtävässään useita vuosia. (Isotalo 2010, 7.)

Mentoroinnin kaltainen toiminta ihmiskunnan tiedonvälityksessä on todella vanhaa perinnettä, mutta siitä alettiin puhua nykyisessä mielessä vasta 1700-luvulla ranskalaisen kirjailijan, François Fénelonin kautta. Fénelonin vuonna 1699 julkaistun kirjan *Les Aventures de Telemaque:n* (oma suom. Telemakhoksen seikkailut) myötä mentor -käsite on tarkoittanut luotettavaa ystävää, neuvonantajaa, opettajaa ja kokeneempaa henkilöä. Mentori voi toimia myös ohjaajana, sparraajana, tukijana ja mestarina auttaen oppilastaan kehittymään. (Isotalo 2010, 7, 31.)

Mentorin oppilasta voidaan kutsua myös **aktoriksi** tai **mentoroitavaksi**, ja hänellä on tavoitteet mentoroinnille (Isotalo 2010, 30). Vaikka mentorointi tapahtuu aktorin hyödyksi, myös mentorin omat ajatukset saattavat kirkastua, kun niitä joutuu selittämään ymmärrettävästi toiselle henkilölle. Kaikista tekemistään päätöksistään aktori on kuitenkin itse vastuussa.

Isotalo (2010, 25) kertoo Mentorointioppaassa, että mentoroinnin ja muun ohjaamisen tai valmentamisen ohessa käytetään paljon muitakin käsitteitä, joita käytetään samanlaisista toimintatavoista. Lillia (2000) määrittelee mentoroinnin tavoitteelliseksi vuorovaikutussuhteeksi (Isotalo 2010, 25). Tässä opinnäytetyössä sillä tarkoitetaan kahden ihmisen välistä vuorovaikutussuhdetta, jossa tavoitteena on kehittää aktorin ammattitaitoa halutusta aiheesta. Tässä suh-

teessa kokeneemman osapuolen – mentorin – tieto ja kokemus siirtyvät aktorin käyttöön vuorovaikutussuhteen kautta. Mentoroinnin nelikentässä (taulukko 1) kerrotaan mentorin toimivan luottamuksellisesti ja aktoria kuunnellen. Se jakaa omaa tietoaan tilanteeseen sopivalla tavalla, mutta ei kuitenkaan vastaa kaikkiin aktorin kysymyksiin. Mentori haastaa aktoria ja voi auttaa analysoimaan ammatillisia ongelmia.

<p>Mitä mentori tekee</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toimii luottamuksen arvoisesti ja luottamuksellisesti • On rehellinen ja objektiivinen • Kunnioittaa sovittua aikataulua • Kuuntelee mentoroitavaa • Kyseenalaistaa ja haastaa mentoroitavaa • Jakaa tietämystään tilanteeseen sopivalla tavalla 	<p>Mitä mentori ei tee</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tehtäviä mentoroitavan puolesta • Puhu mentoroitavan kanssa kaiken aikaa • Anna ainoastaan ”kivaa” palautetta • Vastaa kaikkiin kysymyksiin • Ota mentoroitavan esimiehen paikkaa
<p>Mitä mentori voi halutessaan tehdä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarjota mahdollisuuksia ja neuvoja mentoroitavan verkoston laajentamiseen • Auttaa oppimaan esimerkistään • Auttaa identifioimaan ammatillisia päämääriä • Auttaa analysoimaan ammatillisia ongelmia • Auttaa selviämään ammatillisista konflikteista 	<p>Mitä mentori ei voi tehdä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toimia lapsenvahtina • Opettaa mentoroitavalle kaikkea • Määritellä mentoroitavan tavoitteita hänen puolestaan • Selvittää kaikkia mentoroitavan ongelmia • Huomata mentoroitavan ammatillisia motivaattoreita • Selvittää mentoroitavan konflikteja hänen puolestaan

Taulukko 1. Mentoroinnin nelikenttä (Isotalo 2010)

Mentoroinnin periaatteeseen kuuluu, että se on maksutonta, mutta yritysmaailmassa voidaan myydä maksullisia mentorointipalveluita (Isotalo 2010, 18). Luomuliitossa mentoroitavat maksavat ainoastaan mentorien matkakuluja, eivätkä mentorit saa toiminnasta palkkiota. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, sekä haluun jakaa omaa tietoa ja kokemusta.

Mentorointi on hyvä menetelmä luomuviljelijöiden ammattitaidon kehittämisessä. Luomutuotantoon ja yrittämiseen liittyy paljon sellaisia asioita, joita aloitteleva viljelijä ei osaa etukäteen pohtia. Luonnonolosuhteet vaihtelevat eri alueilla ja samallakin alueella eri vuosina. Lisäksi tuotteiden markkinointiin ja kaupanteeseen toisten ihmisten kanssa liittyy paljon sellaista tietoa, jota ei ole helppoa lukemalla oppia.

Eräs haastateltavani kertoi, että vuosien erilaisuudesta johtuen aina ”näköö uudellaisia tapahtumia ja het’ikään kaikki lainalaisuudet mitä esitethän nii ei pidä paikkansa”. Mentorointi voisikin olla luomuviljelijän ammattitaidon kehittämisessä erinomainen vaihtoehto, koska mentorilla on laajempi näkemys asioiden yhteyksistä. Vaikka mentorin tietoa ei voi kaikissa tilanteissa suoraan soveltaa aktorin maatilalla, kaksi ihmistä saattaa yhdessä pohtimalla löytää hyvän ratkaisun käsiteltävään ongelmaan. Monet haastattelemi luomuviljelijät puhuivat myös muunlaisen verkottumisen tärkeydestä oman oppimisen välineenä.

2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa kokeneiden luomuyrittäjien käyttämiä hyviä käytäntöjä ja jakaa näitä tietoja muille maanviljelijöille. Tällä pyritään myös jakamaan ideoita siitä, miten asioita voidaan tehdä käytännössä. Opinnäytetyön puitteissa kootut hyvät käytänteet julkaistaan seuraavissa Luomulehdissä uuden palstan muodossa. Lehden avulla tämä koottu tieto tulee Luomulehden lukijoiden saataville (levikki 3 000 kpl). Mentor-toiminta on Luomuliitossa suhteellisen uutta, joten uuden Mentorin vinkit -nimisen palstan jatkuvalla julkaisemisella pyritään saattamaan ihmiset tietoisiksi tämän toiminnan olemassaolosta. Toivomuksena olisi saada mentor-toimintaan enemmän mentoreita ja aktoreita ja vilkastuttaa tiedon ja kokemusten vaihtoa luomuviljelijöiden keskuudessa. Pitkällä tähtäimellä, jos tulevaisuudessa joku kysymysten kanssa painiva luomuyrittäjä löytäisi tämän opinnäytetyön kautta itselleen mentorin ja apua ongelmiinsa, sillä olisi suurempi merkitys, kuin pelkästään näiden hyvien käytäntöjen julkaisemisella.

Tutkimustehtävänä on kerätä luomutilojen tuotannollisia ja markkinoinnillisia hyviä käytänteitä jaettavaksi tiedotusvälineiden kautta.

Mentoreiden vastaukset olivat monipuolisia ja käytänteet vastasivat monenlaisiin tarpeisiin. Jotta raportti pysyisi opinnäytetyön työmäärään nähden sopivana, poimin kerätystä aineistosta tähän raporttiin aiheita oman harkinnan mukaan. Yksittäiset, ja ohimennen mainitut käytänteet jäivät tämän selvityksen ulkopuolelle. Niistä voi lukea lisää Luomulehden numeroista.

3 Toteutus

3.1 Aineiston hankinta

Keräsin aineiston kahdeltatoista Luomuliiton mentor-toiminnassa mukana olevalta mentorilta, joiden yhteystiedot sain Luomuliitolta. Mentoreiksi on valittu kokeneita luomuyrittäjiä sekä muita maaseutuyrittämisen asiantuntijoita, jotka ovat halukkaita kertomaan kokemuksiaan omasta alastaan. Tässä opinnäytetyössä haastateltujen yrittäjien tuotantosuuntia ovat pääasiassa kasvinviljely ja emolehmätuotanto, mutta mukana oli myös kaksi puutarhataloutta, mehiläistarhaaja, lampaiden kasvattaja ja rapujen kasvattaja. Lisäksi otokseen kuului kauppias ja juristi. Tein haastattelut kevään 2014 aikana. Haastateltaville oli aikaisemmin lähetetty tieto haastattelusta sähköpostitse (liite 1 ja liite 2), ja soitin heille jälkepäin.

Toteutin haastattelut käyttäen puolistrukturoitua haastattelulomaketta. Käytännössä haastattelulomake oli vain karkeasti rajaamassa keskustelun sisältöä. Lomakkeessa oli esimerkkiaiheita, kuten viljelynsuunnittelu, joista haastateltavat kertoivat omin sanoin haluamansa asiat. Koska haastateltavat asuivat ympäri Suomea, toteutin haastattelut puhelimitse. Nauhoitin puhelut Olympus WS-321M -sanelimeen korvamikrofonia käyttäen, jotta sain kaikki keskustelussa tulleet asiat tarkasti tallennettua. Myöhemmin kirjoitin haastattelut tekstimuotoon käyttäen apuna Express Scribe -litterointiohjelmaa.

Käytänteiden esitystarkkuus vaihtelee todella paljon kertojasta riippuen. Käytännöt ovat vapaasti sovellettavissa, mutta ne on tarkoitettu antamaan alustavia ideoita siitä miten asioita voi tehdä. Jos lukija haluaa soveltaa vinkkejä omassa toiminnassaan, kannattanee etsiä aiheeseen liittyvää lisätietoa internetistä tai ottaa henkilökohtaisesti yhteyttä vinkin esittäjään Luomuliiton mentor-toiminnan kautta.

3.2 Aineiston käsittely

Litteroiduista teksteistä valitsin Luomulehdessä julkaistavat käytännöt (liite 3) pääosin itse oman harkinnan mukaan, mutta joskus kysyin neuvoa Luomuliiton asiantuntijoilta. Palstatilan rajallisuuden vuoksi kaikkia mentoreilta saatuja käytäntöjä ei voitu julkaista. Tätä raporttia varten supistin aihemäärää edelleen.

Tähän opinnäytetyöraporttiin valitsin pääosin sellaisia käytäntöjä, joista viljelijät kertoivat eniten tietoa, mutta myös muutaman lyhyesti mainitun ja taustoittamattoman käytännön. Koska aineisto kattaa käytäntöjä moniin aihepiireihin liittyen, yhdistin kirjallisen tietoperustan ja pohdinnat käytäntöjen tarkastelun yhteyteen. Järjestin käytänteet liukuvasti niin, että ensin tulee oppimiseen, yrityksen suunnitteluun ja markkinointiin liittyvät käytännöt, ja lopuksi selvästi konkreettisemmat viljelyyn liittyvät erilliset yksityiskohdat. Käytäntöjen jäsentely noudattaa luokittelun periaatteita.

4 Hyvät käytännöt luomuviljelyssä

Haastatteluissa useimmat viljelijät kertoivat oppimiseen ja ammattitaitojen kehittämiseen liittyviä käytäntöjä. Heillä oli paljon myös yritystoiminnan suunnitteluun, viljelynsuunnitteluun, asiakaspalveluun ja yhteistyöhön liittyviä malleja. Suurin osa kaikista käytännöistä oli kuitenkin erilaisia ja yksittäisiä viljelyyn liittyviä asioita, kuten pellon rakenteen korjaaminen, hukkakauran hävittäminen ja koneiden tuonti ulkomailta.

4.1 Ammattitaidon kehittäminen ja oppiminen verkoissa

Elinikäinen oppiminen tarkoittaa kehittymistä työn ja arjen mahdollistamissa erilaisissa tilanteissa, sekä kouluttautumista. Jatkuvasti muuttuvassa maailmassa sillä varmistetaan osaaminen, jota tarvitaan paremman tulevaisuuden rakentamisessa. Motivaatio uuden oppimiseen tulee ilosta ja mahdollisuudesta soveltaa uusia taitoja omassa elämässä. (Elinikäinen oppiminen... 2010.) Perinteisen opettaja–oppilas -menetelmän ohella nykyään puhutaan paljon oppimisesta verkostoissa. Verkostoituminen tarkoittaa yhteistyökumppaneilla olevan tiedon, osaamisen ja arvojen yhdistämistä lisäarvon synnyttämiseksi. Se on pitkäaikais- ta ja tavoitteellista, ja siihen liittyy vahvasti osapuolten keskinäinen luottamus. (Heinonen 2007, 1.)

Haastateltavista viisi kertoi oppimiseen liittyviä käytänteitä, mikä viittaa siihen, että jatkuva oppiminen olisi merkittävä asia maaseutuyrittäjien arjessa. Suurin osa heistä painotti verkostoitumisen tärkeyttä uusien asioiden oppimisessa, mutta myös painettuja julkaisuja ja internetin tietolähteitä on käytetty laajasti. Kaksi haastateltua kertoi käyttävänsä myös ulkomaisia ja vieraskielisiä tietolähteitä.

Tuomas Mattila on löytänyt paljon hyvää luomutietoa amerikkalaisesta kirjallisuudesta ja internetistä. Hän mainitsi kolme pätevää internetsivustoa ja kuvaili lyhyesti niiden sisältöjä:

1. www.acresusa.com ”Hyvää tietoa, välillä vähän hurjaakin tietoa.”
2. www.sare.org ”Hyviä oppaita.”
3. rodaleinstitute.org ”Hyvää tietoa.”

Näiden amerikkalaisten tietolähteiden tietoa ei kaikissa tapauksissa voi aivan suoraan soveltaa Suomeen, mutta niistä voi saada paljon hyviä ideoita. Esimerkiksi Acres USA:sta Mattila on sisäistänyt ajatuksen, että luomussa on tärkeää muokata kasvijätteet matalaan eli hajoamiskerrokseen. Lisäksi täytyy pitää maan vesitalous kunnossa ja kuohkeuttaa tiivistyneet pellot. Tärkeintä on pitää maanpinnan biologinen toiminta kunnossa.

Lisäksi Mattila mainitsi internetistä löytyvät suomenkieliset tietolähteet:

1. luomu.fi/tietoverkko/ Käytännön luomutietoa.
2. jukuri.mtt.fi MTT:n raportteja.

Luomutietoverkossa on keskitetyksi samantyyppisiä vinkkejä kuin tässä opinäytetyössä. MTT:n raportit eivät koske pelkästään luonnonmukaista maataloutta, vaan niistä löytyy tutkittua tietoa monista maatalouteen liittyvistä asioista.

Lisäksi Mattila on kouluttautumassa opettajaksi Holistic Management Internationalissa, joka on yhdysvaltalainen, maailmanlaajuisesti toimiva maanviljelijöiden koulutusjärjestö. Järjestö levittää tietoa yksinkertaista ja fiksuista keinoista seurata pellon kasvutilaa. Lisätietoa löytyy internetistä osoitteesta holisticmanagement.org.

Tarja Musikka ja Risto Mäkipernaa kertoivat yhteistyöstä ja verkostoitumisesta luomuviljelijöiden ja muiden lähiviljelijöiden kanssa. Luomuviljelijöiden yhteisissä keskusteluissa, pienryhmätoiminnoissa, kursseilla ja tapahtumissa oppii aina uutta, ja niissä kuulee toisten esimerkkejä hyvistä käytännöistä. Esimerkiksi ProAgrarian järjestämässä ”palautepäivissä” kuulee toisten viljelijöiden kokemuksia. Musikka ja Magnus Selenius neuvovat käymään koulutustilaisuuksissa. Selenius kertoi, että jos luennolta jää yksikin hyvä asia mieleen, niin siellä on kannattanut käydä. Vaikka luennon alkuperäinen aihe ei välttämättä koskisikaan

oman tilan toimintaa, vapaissa keskusteluissa saattaa nousta esille sellaisiakin asioita, jotka ovat hyödyllisiä itselle. Musikka painottaa, ettei saa jäädä hautumaan omalle tilalle, vaan verkottuminen on erittäin tärkeää oman oppimisen ja kehittymisen kannalta.

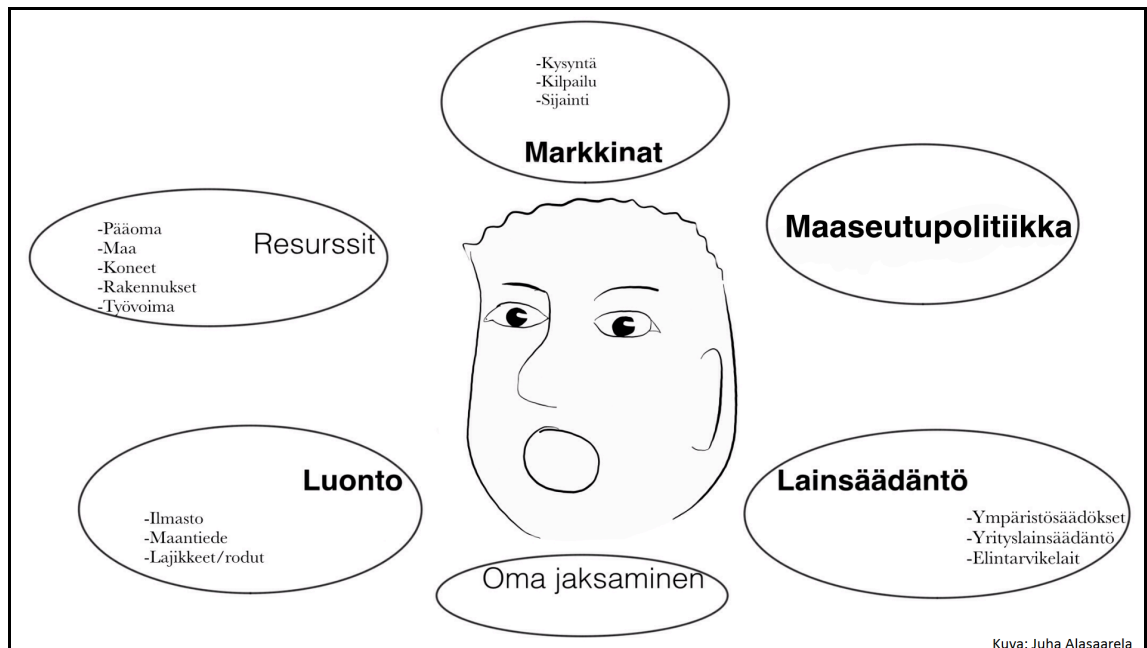
Ilkka Raukolaa ovat auttaneet eteenpäin oman alan tutkijat ja muut ammattilaiset, jotka ovat toimineet ikään kuin mentoreina. Hän on tehnyt myös yritysvierailuja, ja oppinut niistä.

Selenius on oppinut paljon uutta kiinnostumalla sellaisista käytänteistä, joita on alunperin itse vierastanut. Esimerkiksi luomussa käytettäviin tekniikoihin ei kannata jättää tutustumatta vain sen vuoksi, että itsellä on negatiivisia ennakoasenteita sitä kohtaan. Hän kannustaa kuuntelemaan avoimin mielin sellaisiakin asioita, joita saattaa itse lähtökohtaisesti jopa vastustaa. Tietoa eri asioista Selenius on etsinyt kirjastoissa kirjoista ja lehdistä, sekä suomenkielisistä että ulkomaisistakin julkaisuista.

Selenius kertoi myös mentorina olemisen toimivan oman oppimisen välineenä. Kun jokin mielessä pyörivä asia täytyy jalostaa ymmärrettäväksi puheeksi, niin se selkiytyy samalla itsellekin. Jos omat ajatukset ovat pitkän kokemuksen vuoksi urautuneet liikaa, on hyvä, jos joku esittää yksinkertaisen, tai jopa ”tyhmältä” vaikuttavan aiheeseen liittyvän kysymyksen. ”Tyhmää” kysymystä pohtiessa sen syvällisempi merkitys saattaakin aueta, ja kehittää ideaa aivan uusiin suuntiin. Mentoroinnin hyöty on parhaimmillaan kaksisuuntaista.

Haastateltavat eivät kertoneet mitään omaehtoisen ja epämuodollisen opiskelun taloudellisesta merkityksestä yritykselleen, mutta sanoivat käyttävänsä opittuja asioita uusien ideoiden lähteenä oman toiminnan kehittämisessä. Haastatteluisa nousi esiin luomuviljelijän työn pätevyysvaatimusten laajuus, missä markkinoiden vaihtelujen ja muiden tavallisen yrittäjän haasteiden lisäksi luovat epävarmuutta vaihtelevat sääolot sekä hallinnon ohjaus. Alla on kuvattu luomuviljelijän päätöksenteon kenttä (kuva 1), johon on koottu maatalan toimintaan vaikuttavia muuttujia. Monet tekijät, kuten säätila, markkinat ja julkinen valta, muuttu-

vat viljelijän toiveista riippumatta. Lisäksi täytyy huomioida käytettävissä olevat resurssit ja tukipolitiikka sekä oma jaksaminen.

Kuva 1. Maatilan toimintaan vaikuttavia muuttujia

Muuttuvassa maailmassa maatilallakin tarvitaan jatkuvaa uuden oppimista, jotta toiminta pysyisi kannattavana. Siksi onkin tärkeää päivittää omaa tietämystä ja kehittää ammattitaitoa. Joskus maatilalla voi joutua tekemään jopa sukupolvien yli vaikuttavia päätöksiä. Hyvien päätöksiä tekemiseen tarvitaan tietoa ja taitoa. Monista asioista löytyy tietoa, jos sitä osaa etsiä. Maanviljelyä ja yrittämistä voi opiskella kouluissa ja kursseilla ympäri maata. Kirjastoista ja internetistä löytyy valtavasti tietoa viljelijän tueksi. Teoreettisen tiedon soveltaminen käytäntöön voi kuitenkin olla hankalaa, jos ei ole omaa kokemusta. Ammattitaidon ylläpitäminen on helpompaa erilaisten verkostojen kautta, kun usea ammattilainen tuo omat kokemuksensa kuultaviksi. Oppimisen kannalta on hyvä kääntyä muiden ammattilaisten puoleen, keskustella ja tehdä yhteistyötä heidän kanssaan.

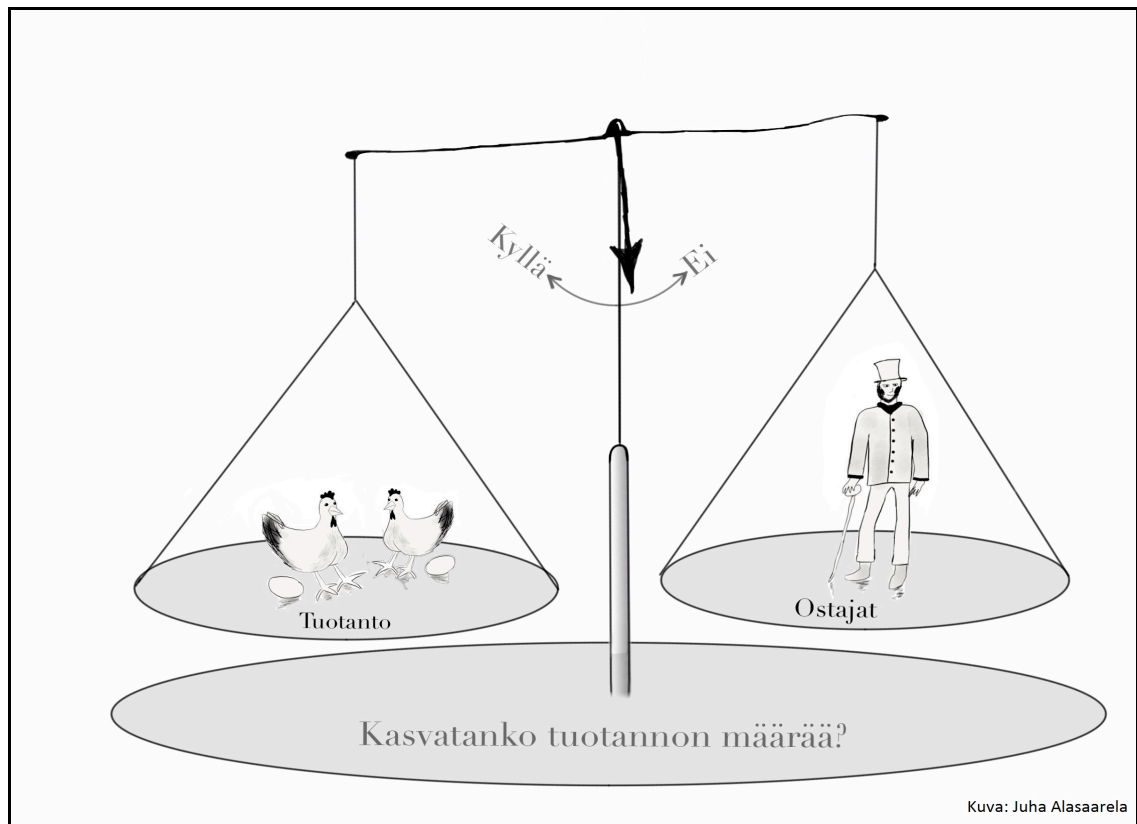
4.2 Tuotanto alkaa ja kasvaa opetellen, mutta ostajien ehdoilla

Uuden tuotannon aloittaminen tarkoittaa tuotteen tai palvelun tuomista markkinoille. Tuotantokapasiteetin kasvattaminen antaa mahdollisuuden lisätä tuotantomäärää. Kolme haastatelluista mainitsi varovaisuuden periaatteen tuotantoa pystytettäessä. Kahdella heistä on puutarhatuotantoa, joista toinen on lisäksi tehnyt pitkän uran kauppiana ja luonut omat markkinansa Muuruvedellä sijaitsevalle luomutuotteita myyvälle kaupalleen. Kolmas haastatelluista on investoinut rapujen kasvatukseen ja on luonut markkinoita ottamalla henkilökohtaisesti yhteyttä suoraan asiakkaisiin.

Kirsi Ali-Alha ja Toivo Laitinen varoittavat aloittamasta marjatuotantoa liian suurilla panoksilla ja liian suurella volyymilla. Ongelmia tulee, jos sesonkituotteelle ei olekaan tarpeeksi kysyntää ja tuote pilaantuu. Ali-Alha ja Laitinen kannustavat opettelemaan asiat ensin pienellä alalla ja sitten vasta laajentamaan, ettei virheiden kustannuksista tule liian suuria. Pienessä mittakaavassa on turvallisempaa harjoitella toimintaa, samalla kun kokeilee tuotteen menestymistä markkinoilla. Sitten kun tuotteen kysyntä on tiedossa ja on saanut kokemusta tuottamisesta, on paremmat lähtökohdat tuotannon kasvattamiseen.

Raukola varoittaa investoimasta johonkin uuteen liikaa esimerkiksi investointituen ohjaamana. Tällöin on vaarana rakentaa niin suuri tuotantokapasiteetti, ettei sitä saada koskaan kokonaan hyödynnettyä. Tuotannon kasvattaminen pitää aina perustua siihen, että asiakkaat haluavat lisää tuotetta, eli markkinavetoisesti. Alla olevassa kuvassa (kuva 2) havainnollistan tuotantoon investoimisen kannattavuutta. Tuotantoa kannattaa kasvattaa vain siinä tapauksessa, mikäli ostojen määrä lisääntyy. Vastaavasti ostojen riittämättömyys aiheuttaa tuotteiden varastoimisongelmia, niiden pilaantumista ja tuottajalle taloudellista tappiota. Raukolan mukaan tärkeintä olisi päästä myymään tuotteita mahdollisimman pian, eikä jumiutua tuottamiseen. Laitinen sanoi, että ”tuotteen hinta on nolla euroa niin kauan, kuin sille löytyy ostaja”. Pitkällä aikavälillä yrityksellä ei ole varaa sellaisten tuotteiden valmistukseen, joita ei saada myytyä riittävällä kateella. Ennen vanhaan yritysten strategia oli tehdä hyvä ja laadukas tuote. Ny-

kyään pitää valmistaa sellainen tuote, josta asiakkaat haluavat maksaa. (Lep-
pänen 2007, 22-23.)

Kuva 2. Tuotannon kasvattaminen kannattaa vain, jos kaikille tuotteille löytyy maksava asiakas.

Yrityksen johtaminen ei onnistu ilman ymmärrystä yrityksen vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhkista. Liikeideaa suunnitellessa ne voidaan kartoittaa perinteisellä nelikenttäanalyysillä. Kun nämä tekijät tiedetään, se helpottaa vahvuuksien kehittämisessä ja heikkouksien poistamisessa. Lisäksi se auttaa hyödyntämään mahdollisuuksia ja torjumaan uhkia. (Perustamisopas Alkavalle yrittäjälle 2013, 16.)

Liikeideassa selvitetään yrityksen tuote, asiakkaat, toiminnan toteuttaminen sekä millä markkinoilla yritys toimii. Minkä tahansa liikeidean toteuttaminen vaatii tarkkaa suunnittelua. Liikeideaa täytyy erityisesti ajatella asiakkaan näkökulmasta, koska tuote tehdään asiakkaille, jotka maksavat siitä. Mahdollisten asiakkaiden mielipidettä tuotteesta kannattaakin kysyä jo etukäteen, jotta saisi käsityksen siitä, onko asiakkaat valmiita maksamaan sellaisesta tuotteesta. Mah-

dolliset kilpailijat kannattaisi kartoittaa ja miettiä, miten oma tuote eroaa heidän tuotteistaan. Yrityksen resurssit ja osaaminen täytyy myös huomioida. (Perustamisopas Alkavalle yrittäjälle 2013, 10.)

Kliseinen sanonta kuuluu, ettei maanviljelijällä ole ongelmaa työllistää itse itseään. Ongelmaksi voi muodostua se, ettei tehdystä työstä saa tuloja. Sanonnasta tulee helposti totta, jos yrityksen toimintaa ei suunnittele huolellisesti, eikä selvitä oman tuotteen tai palvelun markkinoita ennen investointeja.

4.3 Yrittäjien yhteistyökuviot ja urakointipalveluiden käyttö

Yhteistyö tarkoittaa tehtävän tekemistä yhdessä kumppaneiden kanssa, jossa voidaan hyödyntää osapuolten erilaisuutta, luottamuksellisesti ja sitoutuneesti (Hakanen ym. 2007, 9 - 12). Suomen maataloudessa on vahva itse tekemisen perinne. Vajaa neljäsosa maataloista tekee kaiken itse, ja keskimäärin itse tehdyn työn osuus tilalla on 50 - 90 % riippuen työstä. Tästä huolimatta yhteistyö on kuulunut jo pitkään maatalousyrittäjien toimintomuotoihin. Esimerkiksi kalustokustannuksia saadaan pienennettyä yhteisillä konehankinnoilla. (Pyykkönen & Tiilikainen 2009, 48 - 49.)

Haastateltavista kolme kertoi tekevänsä yhteistyötä naapureiden tai toisten yrittäjien kanssa. Heidän käyttämänsä yhteistyömuodot liittyvät työn jakamiseen, koneiden hankintaan, asiakkaiden palvelemiseen, tuotantopanosten hankkimiseen ja tuotteiden jatkokäsittelyyn. Kaksi heistä kertoi myös käyttävänsä urakointipalveluita sellaisiin töihin, joihin itsellä ei ole koneita. Eräs haastateltava kertoi yleisesti yhteistyön ja tiimin rakentamisesta, että on tärkeää saada osapuolet sitoutumaan toimintaan mukaan. Lisäksi hän mainitsi, että yhteistyötiimistä hän yrittää löytää parhaan tekijän jokaiseen tehtävään, jotta yhteistyöstä saisi parhaan mahdollisen hyödyn.

Musikan tilalla tehdään yhteistyötä naapureiden kanssa jo kolmannessa sukupolvessa. Läheisiltä luomukasviviloilta saa pehkuu, kokoviljasäilörehua ja säilörehua tekopalkalla. Vaikka suurin osa rehusta tulee omasta maasta, osa re-

husta tulee aina naapurilta hyvän yhteistyöyhteyden säilymiseksi. Naapurilta saatava rehu auttaa myös selviämään huonommista vuosista. Musikka on myös hankkinut muutaman tilan kanssa yhteisen kylvökoneen, mikä on osoittautunut hyväksi hankinnaksi. Yhteisomistus on toiminut hyvin.

Raukola tekee muiden yrittäjien kanssa yhteistyötä, jotta asiakas saisi haluamansa. Jos itsellä ei ole tuotetta tällä hetkellä, niin hän ohjaa asiakkaan kollegalle ja sama toimii toisinpäin.

Matti Jaatinen hankkii siemenet yhteistyössä muiden viljelijöiden kanssa viljelijä-
renkaiden kautta. Vihannesten jatkokäsittelyssä hän on tehnyt paljon yhteistyötä myös tavanomaisten vihannesviljelijöiden kanssa käyttäen heidän varastointipalveluja, pakkaamoita, lajittelijoita ja terminaalipalveluita. Erikoiskasvien viljelyssä yhteistyöllä saa kustannukset järkeviksi, jos voi käyttää samoja puitteita muiden viljelijöiden kanssa.

Musikka kertoi, että urakoitsijat joutavat kesällä hyvin lannanlevitykseen. He käyttävät urakoitsijaa myös pellon jyrkimiseen. Jaatisen maatilalla on vain pieniä traktoreita, joten sellaiset työt, jotka vaativat isompia koneita, ostetaan urakoitsijalta. Tällaisia ovat esimerkiksi kaikki sadonkorjuutyöt, lannanajo, lautasäesmuokkaus ja kivien keruu.

Haastateltavista yllättävän harva kertoi tekevänsä konkreettista yhteistyötä lähistöllä asuvien viljelijöiden kanssa, vaikka saattavatkin vaihtaa tietoja heidän kanssaan. Kaksi viljelijää mainitsi, että yhteistyö naapureiden kanssa on jäänyt vähäiseksi sen vuoksi, koska naapurustossa ei ole muita luomuviljelijöitä. He, jotka kertoivat tehneensä yhteistyötä, kertoivat sen helpottavan omaa arkea, ja ottivat myös taloudellisen näkökulman huomioon. Yhteistyön avulla he pystyvät keskittymään paremmin omaan osaamisalueisiin, sekä voivat paikata väliaikaisia puutteita työntekijöissä tai puitteissa. Koneyhteistyöllä koneen käyttö tulee halvemmaksi, koska sen saa tehokkaampaan käyttöön.

4.4 Hyvät asiakaspalvelutaidot valttia suoramyynnissä

Asiakaspalvelutaito tarkoittaa taitoa kohdata asiakas yksilönä, ja kykyä täyttää hänen palveluodotuksensa. Hyvästä asiakaspalvelusta asiakkaalle jää myönteinen kokemus. Haastateltavista kaksi suoramyyntiä harjoittavaa puutarhayrittäjää kertoivat asiakaspalvelutaitojen merkityksestä myynnin kannalta. He joutuvat olemaan paljon tekemisissä asiakkaiden kanssa, kun he tulevat ostamaan tai poimimaan marjoja heidän maatiloilleen.

Ali-Alha ja Pekka Kantanen kertoivat, että asiakastyön kannalta täytyy olla ihmisläheinen, avoin ja asiakasystävällinen. Asiakkaiden kanssa saattaa joutua juttelemaan kaikenlaisista asioista. Se, kannattaako asiakkaita ottaa vastaan maatilalla, esimerkiksi marjojen itsepoimintaan, on osittain luonnekysymys. Jos tulee ihmisten kanssa toimeen ja seurustelee heidän kanssaan, voi ottaa itsepoimijoita. Jos on enemmän syrjäänvetäytyvä, niin kannattaa palkata työntekijät marjojen poimintaan.

Kantasen mielestä hyvän asiakassuhteen ylläpitäminen on tärkeää asiakaskunnan vakiinnuttamiseksi. Hän organisoii omat tekemisensä niin, että kun asiakkaita tulee tilalle, niin hänellä on aikaa jutella heidän kanssaan. Asiakaspalvelutaidot liittyvät osittain luonteenpiirteisiin, mikä kannattaa ottaa huomioon jo liiketoimintaa suunnitellessa. Hyvät asiakaspalvelutaidot kannattaa kuitenkin käyttää hyödyksi aina asiakkaita kohdatessa.

4.5 Viljelysuunnittelun apuvälineet: Excel, Google Earth ja Earthpoint

Talouden kannalta viljelysuunnittelu on tärkeää kaikilla mautiloilla. Viljelysuunnitelman laatiminen kuuluu myös ympäristötuen perustoimenpiteisiin. Kaksi haastateltavaa kertoi käyttämistään apuvälineistä viljelysuunnittelussa. Toinen viljelijöistä kasvattaa lampaita ja toisella on kasvinviljelytila.

Petri Leinosen maatilalla on paljon vanhoja ja pusikoituneita peltolohkoja, joita hän on pikkuhiljaa ottamassa uudelleen käyttöön. Näiden lohkojen viljelykierto

ei ole vielä vakiintunut, vaan vuosien aikana lohkojen muodotkin vaihtuvat. Tässä tilanteessa Leinonen käyttää Excel-taulukkomallipohjaa, joka löytyy valmiiksi tehtynä myös internetistä Luomuliiton Mentor-sivulta. Se on kätevä ja helposti muutettavissa omaan tilanteeseen sopivaksi.

Lohkokartat ovat tärkeä osa viljelyn suunnittelua, joten erilaiset karttasovellukset ovat hyödyllisiä suunnittelun apuvälineitä. Mattila käyttää Google Earth:ia ja Earthpoint.us -sivustoa lohkojen pinta-alojen mittaamiseen ja käyttää älypuhelin GPS paikantimena. Hän lataa peltojen muodot Google Earth:ista Earthpoint.us -sivustolle, joka laskee lohkojen pinta-alat ja etäisyydet. Hukkuneet salaajaputkien laskuaukot Mattila on löytänyt maastosta Google Earth:in älypuhelinsovelluksen avulla, kun on ensin digitoinut niiden sijainnin sovellukseen ja sitten kävellyt maastossa sovelluksen opastamana. Mattila on laittanut tilansa kotisivuilleen muutakin hyödyllistä tietoa, joka löytyy osoitteesta www.kilpiantila.net.

Viljelynsuunnittelun apuohjelmien käytössä kannattaa huomioida ympäristötuen ehdot, jos tukea aikoo hakea. Valmiit viljelynsuunnitteluun tarkoitetut ohjelmat yleensä huomioivat tarvittavat tiedot, mutta muita ohjelmia käytettäessä täytyy itse tietää, mitkä asiat pitää olla kirjattuna.

Ympäristötuen perustoimenpiteeseen kuuluvassa viljelysuunnitelmassa on kerrottava peruslohkoittain viljeltäviksi suunnitellut kasvilajit tai lajikkeet, lannoitusmäärät, sekä mahdollisesti etukäteen suunniteltu kasvinsuojelu. Vuosittain ennen kasvukauden alkua tehtävä viljelysuunnitelma on ehdotus, joka tarkentuu kylvön yhteydessä. (2007/503/MMM artikla 1.)

Lisäksi perustoimenpiteisiin kuuluu lohko kohtaisten muistiinpanojen tekeminen. Muistiinpanoihin merkitään lohkon perustietojen lisäksi vuosittaiset toimenpiteet. Lohkon perustietoja ovat lohkon sijainti, olosuhteet, kalkitus, pientareet, suoja-kaistat, luonnon monimuotoisuuskaistat sekä toteutetut erityistukisopimuksen toimenpiteet. Lisäksi muistiinpanoihin on merkittävä lohkon tunnus ja pinta-ala, muokkauspäivä ja muokkaustapa, kylvö- tai istutus päivä, kasvilaji ja siemen- tai taimimäärä, lannoituspäivät, väkilannoitteiden ja orgaanisten lannoitteiden lajit

ja määrät, fosforin ja typen määrä, toteutetut kasvinsuojelutoimenpiteet tarkasti, sadonkorjuun päivämäärä ja satotaso. (2007/503/MMM artikla 4.)

Direktiivissä mainittujen tietojen kirjaamiseksi sekä viljelyn suunnittelun helpottamiseksi on kehitelty erilaisia ohjelmia, kuten Wisu, Agrineuvos ja Peltotuki Pro. Joissakin tapauksissa tällaiset valmiit ohjelmat saattavat olla liian yksityiskohtaisia ja raskaita käytettäväksi, joten voi olla helpompaa käyttää sovellettua Excel-taulukkoa ja muita ohjelmia sen laatimiseen.

4.6 Maatalouskoneiden tuonti ulkomailta

Maatalouskoneiden hankinnat ovat usein suuria investointeja. Koneita hankittaessa on mahdollista säästää vertailemalla hintoja ja ominaisuuksia omiin tarpeisiin sopiviksi. Yksi kasvinviljelyyn suuntautuneista haastatelluista kertoi säästäneensä tuhansia euroja ostamalla käytettyjä laitteita ulkomailta.

Mattila on ostanut käytettyjä maatalouskoneita Englannista, mikä on ollut todella kannattavaa. Ulkomaisissa liikkeissä hinnat ovat olleet jopa moninkertaisesti halvempia verrattuna kotimaisen myyjän hintoihin. Jotkut liikkeet huolehtivat kuljetuksen järjestämisestä, mutta sen voi järjestellä helposti itsekin kuljetusyritysten avulla. Hän mainitsi kaksi maatalouskonekauppaa, joista on etsinyt koneita:

1. www.jbrockandsons.com
2. www.kenttractors.com.

Kun maatalouskoneita tuodaan EU:n sisältä, siitä ei tarvitse tehdä tulliselvitystä lainkaan, eikä siitä tarvitse tehdä tuonti-ilmoitusta (Tullineuvonta 2014). Kun kauppa tapahtuu EU maiden välillä, sitä kutsutaan yhteisökaupaksi, ja siinä toteutetaan tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatetta. Lisäksi yritysten välinen yhteisökauppa on yleensä verotonta. Jos EU:n sisäisen tuonnin arvo on yli 500 000€ vuodessa, tavarasta on tehtävä Intrastat-ilmoitus, mikä on ainoastaan tilastointia varten. Mikäli kone tuodaan EU:n ulkopuolelta Euroopan yhteisön alu-

eelle, siihen liittyy tullauskäytäntöjä, jotka riippuvat lähdemaasta. (Ulkomaankaupan arvonlisäverotus 2014.)

Koneiden tuonti EU:sta on Mattilan mukaan yksinkertaista, eikä tullikaan vaadi mitään ilmoituksia. Laajentamalla oman kaupankäynnin rajat maan rajojen ulkopuolelle, on mahdollista löytää useampien kauppojen tuotteita vertailuun. Myös tuotevalikoima on laajemmalla alueella monipuolisempi.

4.7 Viljelytekniikkaan liittyvät käytänteet

Erilaisia viljelytekniikkaan liittyviä hyviä käytänteitä oli monilla haastatelluilla viljelijöillä. Tähän raporttiin niistä valikoitui käytäntöjä viiteen eri aihepiiriin liittyen. Seuraavat käytännöt tulevat viideltä viljelijältä, joista kaksi oli puutarhatuottajaa, yksi karjankasvattaja ja kaksi kasvinviljelijää.

4.7.1 Mansikkapellon paikka kastelun ja kasvinsuojelun näkökulmasta

Ympäristöllä on monipuolinen vaikutus mansikoiden menestymiseen pellossa. Maaston muodot ja ympäristön lajikirjo luovat mansikalla viihtyville taudeille ja tuholaisille merkitykselliset olosuhteet.

Ali-Alhan mielestä mansikkamaan perustamista kannattaa harkita useiden ympäristössä olevien elementtien kannalta. Lähistöllä sijaitseva kastelun mahdollistava järvi, joki, lampi tai muu vesistö on erittäin tärkeä puutarhaviljelylle, eikä kastelua kannata suunnitella pelkästään kunnallisen veden käyttöön.

Mansikan tuholaiden torjunnassa Ali-Alhaa auttavat luonnon omat ekosysteemit. Hän on omien sanojensa mukaan pärjännyt tuholaiden kanssa mansikkapellon vieressä kasvavien leppäpuiden avulla. Lepät ovatkin tärkeä osa luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä, koska se houkuttelee itseensä runsaasti hyönteisiä (Hacklin 1994). Kun Ali-Alha ei käsittele mansikoita biologisillakaan torjunta-aineilla, niin luonnon omat torjuntaeliöt pysyvät virkeinä. Lisäksi pellon

pitäisi olla tuulettuva ja taimivälin harva, jotta harmaahomeella ei olisi liian hyvät kasvuolosuhteet.

Terveiden taimien istuttaminen on edellytys viljelyn onnistumiselle. Kantanen varmistaa terveiden taimien saannin kasvattamalla itse taimensa omista rön-syistä, ja Ali-Alha ostaa varmennettuja mansikantaimia. Varmennettu taimituotanto on maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (9/2006) mukaan tuotettua ja Eviran valvonnan alaista taimituotantoa, jossa taimet myydään terveinä ja tuholaisista vapaina (Varmennettu taimituotanto 2010).

Prokkolan ym. (2003, 11) mukaan Luomumansikan viljelyn onnistumiseen vaikuttaa suuresti kasvupaikan valinta. Mansikan kukat vaurioituvat helposti hallasta, joten alavia maita kannattaa välttää. Mansikka viihtyy parhaiten loivilla rinne-pelloilla, jossa vesi ei jää seisomaan. Mansikan viihtyvyyttä edistävät valo, lämpö, tuuli ja hallan suoja. Maalajeista mansikalle sopivat parhaiten runsasmultaiset ja hietaiset kivennäismaat. (Prokkola ym. 2003, 11.)

Tuovisen (1997) ja Hannukkalan (1998) mukaan luomuviljelijältä vaaditaan hyvä tietämys mansikan taudeista ja tuholaisista mansikan kasvinsuojelun onnistumiseksi. Tautien ja tuholaisien torjunta perustuu pitkälti niiden ennaltaehkäisyyn, koska voimakkaat kemialliset torjuntatoimet luonnonmukaisessa maataloudessa ovat rajatut. (Prokkola ym. 2003, 10.)

Ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä on Tuomisen (1997) mukaan perustettavan lohkon sijoittaminen joko mahdollisimman kauas vanhoista lohkoista, joilla on kasvitauteja ja tuholaisia, tai Piiraisen ym. (1999) mukaan sen sijoittaminen mahdollisimman lähelle vanhaa peltoa, jossa on terveet taimet (Prokkola ym. 2003, 11). Silloin luontaiset petohyönteiset löytäisivät uudet taimet helpommin. Kasvitauteja ja -tuholaisia ehkäistään myös oikeanlaisella viljelykierrolla. Mansikalle sopivia esikasveja ovat esimerkiksi viljat. Kantanen suosii mansikan esikasvina kauraa.

Parhaan mahdollisen kasvupaikan lisäksi mansikanviljelijällä täytyy olla hyvä tietämys mansikan tautien ja tuholaisien ominaisuuksista, jotta ennaltaehkäisy

olisi mahdollista. Huolellisuus on tärkeää, etteivät terveet taimet saastu sairastuneilla. Kantasen viljelyksessä olevat harmaahomeelle altis Senga sengana ja härmäaltis Zefyr ovat pysyneet terveinä, kun vanhat mansikan lehdet on siivottu huolellisesti pois taimien väleistä.

4.7.2 Monipuoliset nurmiseokset tuovat varmuutta

Monipuolisessa nurmiseoksessa on useita eri lajeja, jotka kylvetään yhtä aikaa. Eri lajeilla on erilaisia ominaisuuksia siementen itävyydestä kasvin kokoon, muotoon ja kukkimiseen asti.

Musikka käyttää laitumilla monipuolisia siemenseoksia. Hänen siemenseoksissaan on timoteitä, nurminataa, rehunataa, puna-, valko-, ja alsikeapilaa, koiranheinää, keltamaitea ja raiheinää. Monipuolisuus auttaa estämään totaalisen sadonmenetyksen ääriolosuhteissa. Lisäksi seoksen syväjuurisimmat auttavat nostamaan vettä pintajuurisille ja parantaa niiden kasvuolosuhteita. Mäkipernaa on pärjännyt hyvin yksinkertaisemmalla siemenseoksella. Hänen seoksessaan on noin 80 % timoteitä ja loput apilaa.

4.7.3 Keskikesän pikakesannolla rehevä alkukesän kasvusto nurmelle

Keskikesän pikakesannointi tehdään laitumelle ensimmäisen sadonkorjuun jälkeen tai sitten kun lehmät ovat laiduntaneet. Kesannointi tapahtuu niin, että pelto kultivoidaan, sinne levitetään lanta ja kynnetään. Sen jälkeen maata harataan tarpeen mukaan muutamaan kertaan, että saadaan torjuttua rikkaruohoja. Lopuksi sinne kylvetään nurmen siemen rukiin kanssa.

Tällä toimenpiteellä Musikka uusii nurmea ja saa torjuttua samalla rikkaruohoa. Sen lisäksi hän saa rehevän uuden kasvuston seuraavaan alkukesään.

4.7.4 Nurmen päältä jankkuroimalla helpotusta tiivistyneelle pellolle

Mattila kertoi, että tiivistyneen pellon voi kuohkeuttaa jankkurilla. Jankkuri on syvämuokkain, jonka työsyvyys on 20 - 60 cm. Jankkurissa on piikkejä harvakseltaan, ja ne on muotoiltu siten, että ne leikkaavat maaprofiilia irti kohottaen sitä hieman. Se kuohkeuttaa maata syvältä jättäen pinnan kasvipeitteiseksi eikä sekoita maakerroksia.

Hän on saanut peltojensa mururakenteen kuntoon koko muokkaussyvyydeltä jankkuroimalla kerran viherlannoitusnurmen päältä. Koska jankkuri tekee maanpintaan vain kapeat viillot, nurmi jatkaa kasvuaan toimenpiteen jälkeenkin, eikä sen vuoksi menetä satoa. Hänen pellot ovat pääasiassa keskiraskaita maita, eli hiesuja, mutta joukossa on myös hietaa. Jankkurin työsyvyys säädetään 5 cm tiivistyneen kerroksen alle. Tiivistyneen kerroksen sijainnin maaprofiilissa voi selvittää kuoppatestillä tai penetrometrillä. Mattila kertoo maan rakenteen korjaamisesta yksityiskohtaisemmin tilansa internetsivuillaan www.kilpiantila.net.

Jankkuroimalla maan huokosten määrä kasvaa ja kasvien juurten kasvuolosuhteet paranevat. Syväkuohkeutuksen onnistuminen riippuu maatyypistä ja kosteusoloista. Kuivahko maa kuohkeutuu paremmin kuin liian kostea. Raskaita savimaita on vaikea kuohkeuttaa. (Kees 2008, 2.)

Tiivistynyt maa on kasveille huono kasvualusta. Tiivistyminen pienentää maan kokonaishuokoisuutta, huonontaa maan ilmavuutta ja vedenläpäisykykyä (Hyytiäinen & Hiltunen 1999, 37). Kasvi voi kärsiä liiasta märkydestä tai kuivuudesta. Tiivistynyt maakerros estää kasvinjuurten tunkeutumisen syvemmälle maaperään, sekä katkaisee pohjaveden kapillaarisen vedennousun. Lisäksi se pidättelee sadevettä ruokamultakerroksessa, mikä saattaa runsaiden sateiden johdosta hukuttaa kasveja. Tällöin kasvusto heikkenee ja sato pienenee. Tiivistymän johdosta veden pintavalunta lisääntyy, ja sen mukana karkaa ravinteita, jotka lisäävät ympäristökuormitusta.

Peltoviljelyssä tiivistymiä aiheuttavat kevytmuokkaus ja yksipuolinen viljelykierto yhdessä raskaiden akselipainojen kanssa (Mattila 2011). Mattilan mukaan pel-

toviljelyn lisäksi myös jääkauden jääpeite saattaa olla syy maan tiivistymisessä. Maan rakenteen muutoksiin vaikuttavat maan ominaisuudet, käytettävät työmenetelmät, koneketjut ja töiden ajoitus. Ongelmaan on etsitty ratkaisua tutkimalla erilaisia viljelytoimenpiteitä ja työkonereenkaita. Maan tiivistymistä pystytään ehkäisemään vähentämällä peltoliikennettä märällä kelillä, käyttämällä olosuhteisiin nähden parasta teknologiaa, oikeanlaista rengasvarustusta ja alempaa rengaspainetta. (Kurjenluoma, Ahokas & Alakukku 2006.)

Pellon tiivistymistä voidaan ehkäistä myös toimivalla ojituksella, ajoittamalla viljelytoimet oikein, suunnitellulla viljelykierrolla ja kasvilajien ja lajikkeiden valinnoilla. Esimerkiksi nurmet ja syväjuuriset kasvit viljelykierrossa parantavat maan rakennetta. Lisäksi kalkitus ja lannoitus vaikuttavat kasvien kasvun kautta maan rakenteeseen. (Hyytiäinen ym. 1999, 40.)

4.7.5 Hukkakauran hävitys kevytmuokkauksella

Hukkakaura on yksivuotinen rikkakasvi, joka hyödyntää tehokkaasti pellon viljakasveille luotuja olosuhteita. Se on todella kilpailukykyinen viljeltäviä kasveja vastaan ja aiheuttaa monenlaista haittaa. Lisäksi hukkakauran saastuttama siemenviljely tuottaa suurta harmia, koska hukkakauraa sisältävää kylvösiementä ei saa myydä. (Jalli & Paju 2002, 6.)

Selenius kertoo hävittäneensä hukkakauran kevään puolikesannolla ja kevytmuokkauksella. Kynnössä hukkakauran siemenet joutuvat syvälle maahan, mutta voivat säilyttää siellä itämiskykynsä. Seuraavan kynnön yhteydessä siemenet saattavat nousta pintaan ja itää. Selenius oli harjoittanut sänkimuokkausta muutaman vuoden, jolloin hukkakauran siemenet olivat todennäköisesti maan pintakerroksissa. Keväällä hän laittoi hukkakauraa kasvavan lohkon puolikesannolle, jolloin kesannon kevytmuokkaukset idättivät hukkakauraa tehokkaasti. Juhannuksen aikoihin lohko muokattiin viimeisen kerran ja kylvettiin nurmelle.

Jos lohkolta vielä olisi noussut hukkakauraa, ne poistuivat huolellisten niittojen yhteydessä. Selenius huomauttaa, ettei kasvia saa tallata ennen sen niittämistä. Viherlannoitusnurmen jatkaminen toiseksikin vuodeksi auttaisi edelleen hävittämään vielä mahdollisesti nousevaa hukkakauraa. Sitten kun lopettaa nurmen syysmuokkauksessa, sitä ei saa kyntää liian syvältä, ettei pintaan nouse itämättömiä hukkakauran siemeniä. Jos siihen kylvää syysviljan, niin mahdollisesti syksyllä itävät hukkakauran siemenet eivät ehdi enää siementää. Keväällä hukkakauran ei pitäisi enää itää, koska peltoa ei enää muokata. Tällä tekniikalla Selenius on saanut hävitettyä hukkakauran täydellisesti seitsemässä tapauksessa yhdeksästä. Toinen lohko mihin hukkakauraa jäi, johtui huonosta alkukesästä, jolloin puolikesantoa ei päässyt muokkaamaan tarpeeksi monta kertaa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus hukkakauran torjunnasta (24.4.2002/326 artikla 3) määrittelee maatilatalouden tukien piirissä olevien peltojen hukkakauraesiintymät hävitettäväksi. Asetuksen mukaan esiintymistä on tehtävä ilmoitus peruslohkolomakkeella tukihaun yhteydessä (24.4.2002/326 artikla 4).

Hukkakauran siemeniä saattaa levitä tilalle siemenviljan, tai minkä tahansa tilalle tuotavan materiaalin tai koneen mukana, ja varista peltoon. Lisäksi siemeniä voivat levittää eläimet ja vesireitit. Paras ja taloudellisin keino torjua hukkakauraa on huolehtia siitä, ettei hukkakauraa pääse maatilalle missään vaiheessa. (Jalli & Paju 2002.)

Salosen (1998) mukaan hukkakauran siemenet säilyvät maassa kuusikin vuotta itämiskykyisinä (Jalli & Paju 2002, 18), joten torjuntatoimien jälkeen peltoa on tarkkailtava vielä pitkään uusien kasvien varalta. Hukkakauraesiintymän laajuudesta riippuen torjunnan voi tehdä kitkemällä, niittämällä, viljelytekniisillä toimenpiteillä tai kemiallisesti. (Hukkakauran torjuntaopas 2011.)

Hukkakauran torjumiseen on kirjallisuudessa esitetty erilaisia keinoja, mutta aina varoitetaan siementen pitkästä säilymisestä. Selenius pohti, johtuisiko pitkä säilyminen vain siitä, että siemenet on kynnetty syväälle maahan, missä olkikaan ei maadu. Siellä siemenetkin saattaisivat säilyttää itävyytensä. Jos siemenet olisivatkin pinnassa, ne todennäköisesti itäisivät. Siten pelkällä kevytmuokkauk-

sella saataisiin tuhottua kaikki hukkakauran alut, kun ne itäisivät paremmissa itämisolosuhteissa lähellä maanpintaa.

5 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä ja jakaa sellaisia käytänteitä, joista olisi hyötyä muille viljelijöille. Hyvä käytäntö on laaja ilmaisu. Se antoi haastatelluille vapauden kertoa juuri siitä asiasta, joka heistä itsestään tuntui tärkeältä ja jaettavan arvoiselta, ja joka haastattelun aikana heille muistui mieleen. Saatujen käytänteiden laadusta ei ollut ennakolta kovin tarkkaa mielikuvaa, mutta odotukset kohdistuivat jonkin verran konkreettisiin ja monipuolisesti käytännön työhön liittyviin asioihin. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi hukkakauran torjunta, jankkurointi ja monipuoliset nurmiseokset. Haastattelujen myötä selvisi, että yrittäjien kertomat käytänteet sisälsivät paljon myös ammatilliseen kehittymiseen, verkostoitumiseen, markkinointiin ja yrittämiseen liittyviä käytänteitä.

Ajatukseni oli kuunnella haastateltavien käytänteitä priorisoimatta niitä, koska käytäntöjen tärkeyden määrittelee sen käyttäjä. Näin ollen kaikenlaiset käytänteet olivat mielestäni jakamisen kannalta yhtä arvokkaita. Erilaisissa tilanteissa olevat viljelijät voivat saada tämän toimeksiannon myötä uusia ideoita ja inspiraatiota kehittääkseen omaa toimintaansa, sekä mahdollisesti ryhtyä mentoriksi tai jakaa omia kokemuksiaan muulla tavoin. Viljelijöiden kohtaaminen ja avoin tiedon vaihto on hyväksi koko ammattikunnalle kehittyvien toimintatapojen ja sosiaalisten tukiverkkojen muodossa. Yksin jättäytyminen omien ongelmien kanssa voi heikentää yrityksen menestystä sekä aiheuttaa yrittäjän uupumista.

Saatujen oppimiseen ja verkostoitumiseen liittyvien käytänteiden suuri määrä viittanevat siihen, että viljelijät pitävät niitä erittäin tärkeinä asioina. Pitäisikö siis viljelijöiden mahdollisuuksia oppimiseen ja verkostoitumiseen maaseudulla parantaa? Parhaassa tapauksessa tämä opinnäytetyö saattaa luoda joillekin viljelijöille kanavan oppimiseen ja verkostoitumiseen, mikä kuuluu yhtenä osana Luomuliiton itselle asettamiinsa tehtäviin.

5.1 Toteutuksen ja menetelmän tarkastelu

Pääpiirteissään idea opinnäytetyön toteuttamisesta oli yksinkertainen ja käytännössä se sitä olikin. Rajallisten resurssien vuoksi haastattelut tehtiin puhelimitse, vaikka parempi olisi haastatella kasvotusten maataloilla. Samalla olisi voinut ottaa valokuvia aiheena olevista asioista.

”Pelkkänä korvana” -metodi ei välttämättä ole kaikista paras tällaisessa tilanteessa, jossa pitäisi välittää tietoa ymmärrettävästi sellaisesta aiheesta, josta ei itse tiedä paljoa, eikä osaa kysyä tarkentavia kysymyksiä. Tällaisessa haastattelusetelmässä haastateltavan täytyy käyttää omaa harkintaansa asian esitystarkkuudesta. Jos haastattelussa oli keskitytty vain yhden käytänteen tarkasteluun, asiaa olisi voitu tarkastella syvällisemminkin.

Haastattelulomakkeessa kysyin kaikilta haastateltavilta samat taustakysymykset viljelijästä ja maatilasta. Aineistoa käsitellessä en kuitenkaan pohtinut yrittäjän taustojen suhdetta kerrottuihin käytäntöihin, koska käytäntöjä voidaan soveltaa muunkinlaisissa tapauksissa.

5.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä kovin luottamuksellista tietoa, mutta haastattelunauhoitukset ovat vain minun käytössä, enkä saa luovuttaa niitä muille. Nauhoitusten perusteella tehtävät artikkelit täytyi kirjoittaa mahdollisimman paljon alkuperäistä kertojaa mukailien, jotta alkuperäinen viesti säilyisi mahdollisimman hyvin. Sain haastateltavilta luvan julkaista käytäntöjä heidän nimellään. Kaikki julkaistavat lehtiartikkelit täytyi ennen julkaisua hyväksyttää haastateltavalla, ettei haastateltavan nimellä julkaistaisi mitään, mitä haastateltava ei halua.

Koska työn tavoitteena on ensisijaisesti välittää viljelijöiden kertomaa tietoa omista kokemuksistaan, en ota kantaa kerrotun tiedon todenperäisyyteen. Lähikohtaisesti pidän viljelijöiden kertomaa tietoa luotettavana, eikä tällaisen tie-

donkeruun ajatuksena olekaan tarkastella tietoa kriittisesti. Opinnäytetyössä kerrottujen käytänteiden selitykset ovat usein puutteellisia, koska en osannut kysyä niistä riittävästi tarkentavia tietoja haastattelutilanteessa, eivätkä viljelijät välttämättä selittäneet käytännettä tyhjentävästi. Toisaalta selitysten kautta saattaa herätä ideoita niiden soveltamisesta, ja lisätietoa on saatavilla tarvittaessa suoraan Luomuliiton mentoreilta.

5.3 Oma ammatillinen kasvu ja kehitys

Opinnäytetyön teko oli oppimisen kannalta pitkä prosessi, johon kuului erilaisia vaiheita. Ensin piti kehittää mielekäs aihe, johon olisi motivoitunut perehtymään itsenäisesti koko pitkän projektin ajan. Seuraavaksi piti rohkaistua olemaan oman opinnäytetyön paras asiantuntija. Se oli vaikeaa, koska opinnäytetyön idea ei ollut vielä tarpeeksi selvä itsellenikään. Lopuksi kaikesta opitusta ja saadusta informaatiosta piti valita omasta mielestä tärkeimmät asiat paperille sanalliseen muotoon ja luottaa siihen, että juuri ne sanat ovat sellaisia, jotka täytyikin kirjoittaa.

Sain ammattilaisyrittäjiltä paljon tietoa, jota jouduin käsittelemään. Sain paljon uutta tietoa, mutta myös itsestään selvää tietoa. Ymmärsin kuitenkin, että itsestään selvää tietoa on hyvä opiskella aika-ajoin uudestaan, koska ne saattavat unohtua käytännössä. Uusien opittujen asioiden taustoja selvitellessä laajensin omaa ammatillista tietopääomaa. Julkaistavien lehtiartikkelien kirjoitus oli mielestäni tämän projektin parasta antia itselleni. Lehtijuttujen kokoaminen runsaista haastattelutuokioista, luovuus kielen käytössä ja lopulta valmiiksi taitetun jutun ilmestyminen tuhansille lukijoille. Koko prosessi vahvisti omaa mielikuvaa minusta tämän alan toimijana ja ammattilaisena.

Vaikeinta tässä projektissa oli muotoilla annettu aihe tällaisen raportin muotoon. Suurin ongelma oli hahmotella annettu aihe opinnäytetyöraportin rakenteeseen sopivaksi. Lisäksi oli haastavaa valita tässä raportissa käsiteltävät aiheet suuresta tekstimäärästä. Tähän raporttiin valitut käytännöt edustavat pientä, mutta mielestäni parasta osaa saadusta materiaalista.

5.4 Kehittämisideat

Haastatellut mentorit kertoivat useita erilaisia käytänteitä. Niiden kaikkien läpikäyminen haastatteluissa oli mielestäni liian pintapuolista ja tiedot jäivät puutteellisiksi. Tällaiselle tiedonkeruulle olisi paremmat lähtökohdat, jos haastattelu-tilanteen olisi voinut järjestää viljelijän tilalla käytänteen äärellä. Näin sen olisi voinut käydä yksityiskohtaisemmin läpi ja sen olisi voinut tallentaa myös valokuviiin. Myös haastattelun ajankohta olisi voinut olla paremmin valittu. Keväällä useilla viljelijöillä oli muita kiireitä, joten haastattelut suoritettiin pikaisesti. Esimerkiksi talvella olisi voinut haastatella viljelijöitä perusteellisemmin.

Hyvien käytäntöjen ja vinkkien kokoaminen yhteen on ideana erittäin hyvä. Hyvien käytänteiden tietopankki toimisi arvokkaana tietolähteenä kaikille viljelijöille, ja lisäksi se säilyttäisi kulttuuriperinnettä myöhemprien sukupolvien käyttöön. Tiedonhakijan ongelmaksi kuitenkin saattaisi muodostua halutun tiedon löytäminen kokoelmasta, koska aiheiden luokittelu on hieman ongelmallista. Monet käytännöt voitaisiin luokitella monien tekijöiden mukaan ja monet samat käytännöt ovat sovellettavissa hyvin erilaisissa tilanteissa. Parhaimmat yksittäiset käytännöt vastaavat yksinään sekä teknisiin, biologisiin, taloudellisiin että inhimillisiin tarpeisiin. Ratkaisuna on tietenkin määrittää asiasanoiksi useita eri sanoja, mutta tuloksena on todennäköisesti suuri kirjo erilaisia vastauksia yhdellä hakusanalla. Se taas hidastaa etsittävän tiedon löytymistä.

Tällaisen tiedon luokittelu vaatii lisää kehitystyötä, jotta se olisi helpommin löydettävissä. Jos tiedon etsijä hakee tietoa eri asiasanoilla, kuin tiedon kertoja on siitä ilmoittanut, niin tietoa ei välttämättä löydy. Paremman luokittelusysteemin kehittämisen lisäksi esimerkiksi internetin hakukoneet voitaisiin kehittää vielä älykkäämmiksi löytämään juuri sen tiedon, mitä tiedonhakija tarvitsee.

Hyviä käytänteitä on syytä kerätä myös jatkossa ja julkaista niitä internetissä ja alan lehdissä. Esimerkiksi Luomulehden Mentorin vinkit -palsta voisi jatkua senkin jälkeen, kun kaikki kirjoittamani artikkelit on jo julkaistu. Samoja tietoja voisi jatkossa kerätä internetissä samalle foorumille, esimerkiksi Luomutietoverkkoon tai Luomuliiton sivuille.

Lähteet

- Elinikäinen oppiminen – mahdollisuus kasvuun ja työllisyyteen. 2010.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/elinikaisenoppimisenneuvosto/liitteet/ohjelmajulistus.pdf. 4.6.2014.
- Hacklin, P. 1994. *Alnus incana – Harmaaleppä*. Helsingin yliopisto, Metsätieteiden laitos.
http://www.helsinki.fi/metsatieteet/arboretum/puulajit/alnus_incana.html. 29.8.2014.
- Hakanen, M., Heinonen, U. & Sipilä, P. 2007. *Verkostojen strategiat – Menesty yhteistyössä*. Helsinki: Edita
- Heinonen, U. 2007. *Verkostoituminen pähkinäkuoressa*.
http://www.verkostokonsultit.fi/dmdocuments/0710Verkostoitumisesta_pahkinankuoressa.pdf. 4.6.2014.
- Hukkakauran torjuntaopas. 2011. Evira, siementarkastusyksikkö.
http://www.evira.fi/files/products/1362050659009_hukkakauran_torjuntaopas_2013_web.pdf. 6.6.2014.
- Hyytiäinen T. & Hiltunen S. 1999. *Kasvintuotanto 1*. Helsinki: Gummerus
- Isotalo, M. 2010. *Mentorointiopas*. Helsinki. Libris Oy.
<http://www.akavanerityisalat.fi/files/2618/Mentorointiopas.pdf>. 29.8.2014.
- Jalli, H. & Paju, R. 2002. *Hukkakaura Kirjallisuuskatsaus*. MTT, Jokioinen.
<http://www.mtt.fi/mmts/pdf/mmts8.pdf>. 6.6.2014.
- Kees, G. 2008. *Using Subsoiling To Reduce Soil Compaction*. Tech. Rep. 0834-2828-MTDC. Missoula, MT: U.S.D.A, Forest Service.
<http://www.fs.fed.us/t-d/pubs/pdfpubs/pdf08342828/pdf08342828dpi72.pdf>. 29.8.2014.
- Kurjenluoma, J., Ahokas, J. & Alakukku, L. 2006. *Erilaisten työkonerenkaiden aiheuttamat muutokset peltomaassa*.
<http://www.smts.fi/pos06/0904.pdf>. 2.6.2014.
- Leppänen, E. 2007. *Asiakaslähtöinen myynti*. Helsinki: Gummerus.
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus hukkakauran torjunnasta 326/2002
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus maatalouden ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteistä ja maatalouden ympäristötuen erityistuista 503/2007
- Mattila, T. 2011. *Jankkurointi oikotienä pellon hyvään kasvukuntoon*.
http://luomu.fi/tietoverkko/wp-content/uploads/2012/02/Mattila_T_Jankkurointi_oikotiena_pellon_hyvaan_kasvukuntoon_1_kehys.pdf. 2.6.2014.
- Perustamisopas Alkavalle yrittäjälle. 2013. Suomen uusyrityskeskus.
[http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupgraphics/Perustamisopas_suomi_2013.pdf/\\$file/Perustamisopas_suomi_2013.pdf](http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupgraphics/Perustamisopas_suomi_2013.pdf/$file/Perustamisopas_suomi_2013.pdf). 4.6.2014.
- Prokkola, S., Koistinen, R. & Kivijärvi, P. 2003. *Luomumansikan viljelytekniikka ja kasvinsuojelu*. MTT. Jokioinen.
<http://www.mtt.fi/met/pdf/met26.pdf>. 29.8.2014.
- Pyykkönen, P. & Tiilikainen, S. 2009. *Töiden organisointi Suomen maataloudessa. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT*. Helsinki. 2009.
- Tullineuvonta yrityksille. 2014. Puhelinkonsultaatio 29.8.2014.

Ulkomaankaupan arvonlisäverotus. 2014. http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_ yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ ja_ ammatinharjoittaja/Arvonli_saverotus/Ulkomaankaupan_arvonlisaverotus. 29.8.2014.

Varmennettu taimituotanto. 2010. Evira.
<http://www.evira.fi/portal/fi/kasvit/viljely+ja+tuotanto/puutarhakasvien+taimet/varmennettu+taimituotanto>. 30.8.2014.

Arvoisa mentor!

Olette yksi Luomuliiton mentoreista ja kokenut viljelijä. Toivon voivani haastatella teitä luomuyrityksenne hyvistä käytännöistä. Parhaat käytännöt julkaisen artikkeleina Luomulehdessä vinkkeinä uusille viljelijöille. Tämä toimeksianto tuli Luomuliitto ry:ltä, mutta teen aineistosta samalla opinnäytetyöni Karelia-ammattikorkeakouluun. Opinnäytetyöni yhteyshenkilönä toimii mentor-toiminnan vetäjä Mikko Rahtola.

Teen haastattelun puhelimitse. Voimme sopia teille sopivan haastatteluajan puhelimitse tai sähköpostitse. Alla näkyvät haastattelukysymykset, jotka toimivat haastattelun runkona ja antavat suuntaa keskustelulle. Ne olisivat hyvä pitää edessä puhelun aikana. Nauhoitan puhelun, mutta vain itselleni sitä varten, että voisin palata siihen myöhemmin artikkeleita kirjoittaessani.

Pyrin soittamaan teille mahdollisimman pian, jotta voisimme sopia haastatteluajan kohdasta. Jos teille tulee työhöni liittyviä kysymyksiä, niin ottakaa ihmeessä yhteyttä. Vastaan mielelläni tähän liittyviin kysymyksiin.

Kiitos jo etukäteen osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

Juha Alasaarela

Hyvät käytännöt luomuviljelyssä -haastattelulomake mentoreille

1. Taustatietoja viljelijästä ja maatilasta:

Nimi
Asuinpaikka
Koulutus
Ammatti
Tilan koko
Tuotantosuunta
Etäisyys tärkeimmälle markkinapaikalle
Tärkeimmät yhteistyökumppanit

2. Hyvät käytännöt

Kertokaa sellaisista käytännöistä, jotka ovat osoittautuneet hyväksi toimintata-voiksi yrityksessänne. Se voi liittyä biologisiin, teknisiin, taloudellisiin sekä myöskin inhimillisiin tarpeisiin. Lopussa on lista viljelijän rutiineista muistin virkistämiseksi.

3. Extrakysymys:

Vinkki virheestä, jonka muut voisivat välttää?
Mitä opitte?

Lista viljelijän rutiineista muistin virkistämiseksi

Mitä hyviä käytäntöjä teillä on näihin tai muihin viljelijän toimiin liittyen?

- Viljelysuunnitelma
- Tukien haku
- Siementen hankinta
- Peltojen muokkaus
- Kylvö
- Rikkakasvit
- Kasvien tuholaiset
- Kasvitaudit
- Kastelu
- Lannoitus
- Niitto
- Sadonkorjuu
- Syystyöt
- Logistiikka
- Varastointi
- Jalostus
- Pakkaus
- Myynti
- Omat tietolähteet ja oppiminen
- Eläinten hoito
- Lypsy
- Ruokinta
- Teurastus
- Kustannusten säästö
- Jne...

4. Mentor-toiminta on pysyvää - ei ohimenevä hanke. Haluaisitteko lisää mentoroitavia?

Mentorin vinkit

TEKSTI: JUHA ALASARELA
 KUVA: ARIKISTO / VISA VILKUNA

Mansikka vaatii hyvää suunnittelua

Luomuilton mentor Kirsi Ali-Alha viljelee mansikkaa Karjalohjalla. Tuotteet myydään tilalta suoraan asiakkaille. Häätisesti ei kannata ryhtyä mansikkaviljelijäksi, hän neuvoo.

”Pitä olla vuoden kahden suunnitelma etukäteen ennenkuin alkaa viljelemään monivuotista kasvia. Perustamisvaiheessa on tärkeää, että pelto on hyvässä kunnossa eikä siellä ole rikittakasveja, varsinkaan monivuotisia rikittakasveja, kertoo mansikkaviljelijä Kirsi Ali-Alha.

Mansikan viljelyä ei kannata aloittaa heti suurella volyyymillä, vaan opetella asiat pienellä alalla ja siten vasta laajentaa.

- Tällaisessa vässä täytyy osata hallita hermojaan hyvin ja kyetä sieämään paineita. Käytännössä vuoden tulos täytyy tehdä kuukauden aikana, mikä tulee olemaan aika hektistä. Silloin ei kerhät tekemään mitään muuta. Paikat täytyy olla hyvin valmisteltu ennen asiakkaiden tuloa. Mansikkamaan rikkarohdot täytyy olla kunnossa ja vaikka hommat olisivat tehty hyvin, ja tävääkka tulee paljon vettä, niin mansikka ei kestä sitä ja siitä tulee ongelmia, Ali-Alha muistuttaa.

Asiakkaat haluavat laadukkaan tuotteen.

- Jos tuote on sellainen, että se kelpaa asiakkaille, niin asiakaspöytä muodostuu pikkuhiljaa vuosien mittaan. On todella tärkeää, että tuote on hyvä, Ali-Alha painottaa.

Mansikan viljelyä ei kannata aloittaa heti suurella volyyymillä, vaan opetella asiat pienellä alalla ja siten vasta laajentaa, vinkkaa Kirsi Ali-Alha.

Tällä palstalla esitellään Luomuilton mentoreita ja muutamia käytännön esimerkkejä heidän ratkaisustaan. Voit halkea mentoria tukeksi, jos kalpaat kokenemman näkemystä ja keskustelupaikaa. Myös uusia mentoreita otetaan mukaan!

Palkatut poimijat vai itsepoimijat?
 Sadonkorjuu ja myymän järjestämisen pitäisi mieltä etukäteen. Ali-Alhan mielestä se on luonnekysymys.

- Jos tulee ihmisten kanssa toimeen ja tykkää seunustella heidän kanssaan, niin voi ottaa asiakkaita itsepoimijoiksi. Jos on enemmän syväjänvetyä, eikä saa suutaan auki ihmisten kanssa, niin siten kannattaa palkata poimijoita pommimaan marjat.

Sijainnilla on väliä
 Ali-Alhan mukaan veden saanti on todeksi tärkeä puutarhaviljelylle. Jos lämpötila on alle 10°C, järkeä lampoa tai muuta sopivaa väestöä, niin viljelmää ei kannata perustaa.

Litkekeskusten etäisyys taas vaikuttaa kulkusuunnaksiin. Lisäksi puutarhaviljely kannattaa perustaa sellaiselle alueelle, jossa on luonnostaan torjuntapöytä. Esimerkiksi vieressä olevat leppäpuut auttavat tuholaisten torjunnassa.

- Olen pärjännyt lepillä tuholaisten torjunnassa, Ali-Alha kertoo. Kun mansikoiden käsittele biologisilla torjuntajunna aineilla, niin luomoon omat torjuntatavat pysyvät virkeinä.

Viertävä ja tuuletettu pelto
 Luomumansikka täytyy istuttaa tarpeeksi harvaan, jotta se saateisikin kesän päijää ilman homeentorjuntatöitä. Siksi luomumansikalle täytyy varata enemmän peltoalaa kuin tavallisessa viljelyssä. Pellon pitäisi olla tasainen ja mielellään viertävä. Sen pitäisi myös tuuletua, sillä tuuli torjuu haurasohmetta.

TEKSTI: JUHA ALASARELA
 KUVA: JOHANNA KANTANEN

Asiakassuhteet vaativat aikaa

Toinen luomumansikkaa viljelevä mentor on Pekka Kantanen. Kokemus tuo varmuutta viljelyyn, mutta tärkeää on ylläpitää hyviä asiakassuhteita.

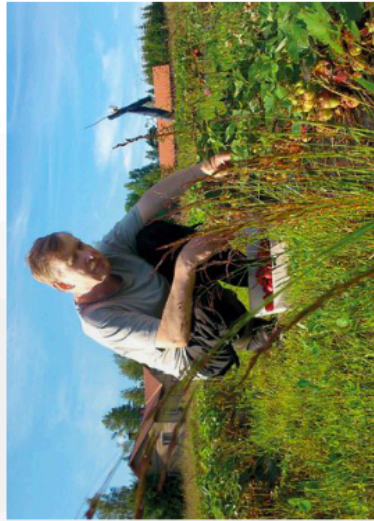
Pekka Kantanen kertoo, että suoramyymässä tulee keskusteltua paljon asiakkaiden kanssa. Se vie aikaa, mutta hyvän asiakassuhteen ylläpito tuo asiakkaan uudestaan ja voi myös tuoda lisää asiakkaita.

- Asiakasyönnön kannalta täytyy olla ihmisäläinen, avoin ja asiakasyövälinen. Joskus on tuntuut siltä, että olisi muutakin tekemistä kuin jutella asiakkaan kanssa, mutta niin ei voi tehdä. Tekemiset täytyy organisoida niin, että kun asiakkaita tulee, on aikaa jutella heidän kanssaan.

Toimisuusvarmuus ja luotettavuus
 - Hyvä toimisuusvarmuus on tärkeää, ja siihen oppii pikkuhiljaa monen vuoden kokemuksella, Kantanen toteaa. Hänellä on kirjanpito vuosien takaa, ja hän tiedää milloin mansikat alkavat kypsyä.

- En ota emakkotilankäsiä vastaan olettekaan, vaikka asiakkaat saattavat vartata jo seuraavan vuoden satoa. Kantanen ottaa tilauksia vasta ensimmäisenä arkipäivänä juhannuksen jälkeen. Vakuisuudella kanta-asiakkaille hän tosin soittaa jo juhannuspäivänä, jos kevat on aikainen, niin tilauksia voi ottaa jo ennen juhannusta.

- Minulla on sellainen asiakasrekisteri. Siellä näkee paljonko asiakas on ostanut mansikoita viime vuonna, jolloin

Pekka Kantanen kasvattaa mansikkataimet itse.

asiakas voi sanoa, että oliko se liikaa viljeliän vähän.

Asiakkaiden kanssa on tärkeää pitää laatusuhteen tulee olla kohdallaan.

Lajikkeiden valinta
 Kantasen viljelemiä mansikkalajikkeita ovat Senga sengana ja Zephyr. Ne ovat erittäin maukkaita ja asiakkaat ovatkin pitäneet niistä todella paljon. Niiden huonoina puolina on kuitenkin taudinkestävyys. Senga sengana on alits huomella ja Zephyr härmälle.

- Markkinoilla olisi myös taudinkestäviä uudempiä lajikkeita. Ongelmia ei silti ole näiden kanssa tullut, kun on pitänyt kasvustosta hyvää huolta. Edellisen vuoden lehrästä on kerättävä hyvin turkkaan pois ja pidettävä penkit puhtaina, Kantanen neuvoo. Hän kertoo, että tavanomaisesti mansikkaan verraten korkeampi omalla pumpulla tai porakaivosta.

Kastelu
 Kantanen kastelee mansikat letkulla, ultokasteluna.

- Minulla on rinnepellot ja laitan vesilietkulla vettä menemään penkin yläpäätä ja puolen tunnin päästä veä on penkin alapäässä ja penkki kasteltu. Se on toimintu hyvin. Vesi tulee altaasta omalla pumpulla tai porakaivosta.

taimipenkki ja harvempi taimitehitys teettävät enemmän työtä.

Terveet taimet
 Luomumansikan viljelyssä terve taimi on aivan ehdoton, jottei sen mukana tule tautia. Kantanen kasvattaa taimet itse omista mansikan rönsyistä, eikä käytä frigitaimia.

- Olen ottanut rönsyt heinä-elokuussa ja istuttanut suoraan penkkiin. Viljelykierrossa hän kehuu kauraa mansikan esikasvina.